

KONFERENCA IBBY INŠTITUTA BRATISLAVA OB 50-LETNICI BIB

Letos Bienale ilustracij v Bratislavi (BIB) praznuje 50-letnico. Sedež BIB je v BIBIANI, mednarodni hiši umetnosti za otroke. V njeni knjižnici je tudi arhiv vseh knjig, ki so bile uvrščene na IBBY častne liste; izjemna zbirka je na voljo v študijske namene. Ker pa v sodobnem času kljub vsem prizadevanjem zanimanje za literaturo in bralna pismenost upadeta, so ustanovili še IBBY Inštitut Bratislava, ki se ukvarja predvsem s poglobljenim branjem.

IBBY inštitut Bratislava, ki ga vodi Timotea Vráblová, je ob letošnjem jubileju BIB organiziral 2-dnevno (30. in 31. avgusta 2015) mednarodno konferenco: prvi dan je bil posvečen tematskemu sklopu »Različna branja otroških knjig«, drugi dan pa je bil namenjen razmišljanjem pod skupnim naslovom »Stop krizi branja!« Sodelovali smo strokovnjaki in praktiki z različnih koncev sveta, poslušalcev pa ni bilo veliko, vseh skupaj le okrog 50 (konferenca je bila v nedeljo in ponedeljek, in sicer med dvema slovaškima državnima praznikoma, v poletni vročini okrog 40 stopinj).

»Različna branja otroških knjig«

Timotea Vráblová (Slovaška), sodelavka Inštituta za slovaško literaturo na Slovaški akademiji znanosti, predsednica Slovaške sekcije IBBY in članica izvršnega odbora Mednarodne zveze za mladinsko književnost (IBBY) je v prispevku *Kje je mamica« in druge teme. Od percepcije do spodbujanja notranjih čustvenih procesov v otroku* izpostavila, da literatura v otroku spodbuja vizualno percepcijo, ustvarjalnost in kognitivne procese, utrjuje tudi njegovo samopodobo, zavedanje o drugih in empatijo.

Valerie Coghlan (Irska), strokovnjakinja mladinske književnosti, glavna urednica IBBY revije *Bookbird*, sodelavka več inštitutov za mladinsko književnost, tudi IBBY inštituta Bratislava, je v referatu z naslovom *Pokaži mi zgodbo: ilustracija je nosilka čustev v slikanici brez besed* opozarjala, kako umetniki zgolj z ilustracijo, z različnimi vizualnimi tehnikami, pokažejo različna dejanja oseb in njihova čustva.

Junko Yokota (ZDA), profesorica branja na National Louis University v Chicagu, direktorica Centra za učenje z otroškimi knjigami (Center for Teaching through Children's Books), članica več mednarodnih žirij ilustratorskih razstav, tudi sodelavka IBBY inštituta Bratislava, je v prispevku *Slikanice z »dušo«*:

izvabljanje empatije v odgovorih otrok izpostavila nekaj otroških slikanic, ki še posebej spodbujajo razvoj empatije. Pomembno je, da so v besedilo in tudi v ilustracijo vgrajene vrzeli, da otrok s čustvovanjem, razumevanjem in domišljijo lahko oblikuje svoje odgovore.

Robin Morrow (Avstralija), predsednica avstralske sekcije IBBY, direktorica avstralske založbe otroške literature v Sydneyu, ki jo je ustanovila pred 25 leti, svetovalka na področju mladinske književnosti, je v referatu *Naši prostori: avstralske slikanice in prostori doma in skupnosti* ob pregledu avstralskih slikanic prikazala, kako se s spreminjanjem odnosa do lastne preteklosti in sedanjosti spreminjata predstavi avstralskega doma in pokrajine.

Markéta Andričíková (Slovaška), raziskovalka in profesorica z Inštituta za slovanske jezike in literaturo na Univerzi Košice, je v prispevku *Požiranje lukenj – iskanje celostnosti/popolnosti?* predstavila slikanico slovaškega avtorja Slavka Liptáková z naslovom *Dierožrut* (Požiralec lukenj). Njegova slikanica simbolno izraža potovanje k popolnosti: glavni junak poje vse luknje, preseže vse praznine in se vrne k samemu sebi, domov; je nekakšen »Mali princ« v drugačni, novi izvorni obliki.

Luboslav Paľo (Slovaška), ilustrator, ki je ilustriral več kot 30 knjig in s svojimi ilustracijami gostoval na mednarodnih razstavah v številnih deželah, je pripravil referat *Motiv smrti v slikanici*. Otroške slikanice v glavnem obravnavajo pozitivne teme, toda vse več je takšnih, ki obravnavajo t. i. tabu teme, med katerimi je ena od osrednjih tema smrti. Analiziral je koncepte in vizualne stile v obravnavi te teme v naslednjih slikanicah: Wolf Erlbruch: *Ente, Tod und Tulpe* (pri nas jo poznamo tudi kot uspešno lutkovno predstavo *Račka, smrt in tulipan*), Kitty Crowther: *La visite de la Petite Mort* in Roman Romanyčín in Andrij Lesiv: *Vojna*.

V tem delu konference sva sodelovali dve Slovenki: **Veronika Rot Gabrovec**, lektorica z Oddelka za anglistiko Univerze v Ljubljani, ki je pod naslovom *Značilni prostori, značilni glasovi* opazovala kulturno značilno spreminjanje prostora v kraj v nebesednih slikanicah, in **Tilka Jamnik**, predsednica Slovenske sekcije IBBY, ki sem predstavila tri izvorne slovenske slikanice brez besed (Marjan Amalietti: *Maruška Potepuška*, Damijan Stepančič: *Zgodba o sidru* in Maja Kastelic: *Deček in hiša*.)

»Stop krizi branja!«

Kapka Kaneva (Bolgarija), ilustratorica in oblikovalka, asistentka na Akademiji za umetnost, je v referatu *Vzgojiti bralca: knjiga kot predmet v otrokovem razvoju* izpostavila, da imajo knjige, posebej pop-up knjiga, tipna in druge oblike igralnih knjig, poseben pomen v otrokovem psihičnem in fizičnem razvoju in omogočajo prvi korak v svet knjig in literature.

Ludmila Hrdináková (Slovaška), raziskovalka in profesorica na Oddelku za knjižničarstvo in informacijske znanosti na Univerzi Bratislava (njeni osrednji strokovni področji sta pismenost in predbralno obdobje), je v referatu *Branje spreminja otrokove možgane* predstavila, kako branje spodbuja otrokov vsestranski razvoj.

Beáta Panáková (Slovaška), dramaturginja na RTV Slovaška, avtorica številnih radijskih iger, dramaturgij literarnih besedil idr., je v prispevku *POST SCRIPTUM. Je bilo že vse povedano?* zagovarjala trditev, da človeštvo še ni (iz)

našlo učinkovitejših oblik komunikacije, kot sta beseda in zgodba. Naša naloga je, da ju predamo tudi naslednjim generacijam in zagotovimo, da bo občinstvo sporočilo sprejelo.

Akoss Ofori-Mensah (Gana), založnica in promotorka branja, je v referatu *Knjiga, ki je rešila fantovo življenje. Resnična zgodba o tem, kaj se je zgodilo v procesu identifikacije* predstavila slikanico s fiktivno zgodbo in slikanico z resnično zgodbo o invalidnem fantu, ki je s pomočjo te slikanice in pozornega knjižničarja našel možnost drugačnega življenja.

Gunilla Ekman (Švedska), sodelavka na Psihiatrični kliniki v Göteborgu, strastna bralka in promotorka branja, tudi sodelavka IBBY inštituta Bratislava, je v referatu *Dovolite moji duši, da bere. Realnost. Branje in pravi JAZ* opozorila, da branje ponavadi razumemo predvsem kot kognitivno zmožnost (morda bolje: dejavnost), toda poglobljeno branje ima tudi neverjetno pozitiven vpliv na našo dušo. Ljudje, ki berejo, niso daleč od realnosti, kot ponavadi mislimo, ampak ravno nasprotno, so mnogo bliže samim sebi in globlje doživljajo temeljna bistva realnosti.

Timotea Vráblová (Slovaška) je imela referat tudi v tem delu konference (*Zakaj nam zgodba lahko pripoveduje? Od notranje interakcije do zmožnosti, da »beremo« življenjske situacije*). Branje je osnova učenju, je koristno, nas zabava in razveseljuje, lahko pa nam je tudi v pomoč, ker skozi zgodbe spoznavamo izkušnje in modrost drugih ljudi; če jih ponotranjimo, nam lahko služijo kot strategije pri reševanju lastnih problemov in težav v življenju.

Murti Bunanta (Indonezija), strokovnjakinja za mladinsko književnost, pripovedovalka pravljic in avtorica številnih otroških knjig, tudi nagrajenih in prevedenih v več jezikov, nam je v referatu *Pripovedovanje pravljic je nega in vzgoja, hranjenje in zdravljenje, branje in izobraževanje* pokazala pravljичne preproge, ki jih uporabljajo v tradicionalnem indonezijskem pripovedovanju pravljic, predstavila pravljичne festivale v Indoneziji in razložila, kako pripovedovanje pravljic pomaga otrokom in družinam na področjih, ki so jih prizadele naravne nesreče (potres, poplave idr.)

Thomas Van der Walt (Južna Afrika), profesor na Oddelku za informacijske znanosti na Univerzi Pretoria, je v referatu *Pripovedovanje pravljic kot način za razvijanje medkulturnega razumevanja* poudarjal, da na otroke vpliva, kar vidijo in slišijo, tako pri izgradnji samopodobe kot pri spoznavanju drugih ter pri oblikovanju medkulturnega razumevanja v svetu, ki postaja vse manjši. Predstavil je Unisa pravljичni festival (septembra letos), ko gredo pripovedovalci pravljic iz mednarodnega prostora po šolah v Južni Afriki. Pri pripovedovanju zgodb se poskušajo publikli približati z različnimi jeziki – včasih je jezik pripovedovanja angleščina, včasih afrikanščina ali kateri drugi uradni jezik.

Juan Carlos Alonso (Španija), psiholog in sodelavec v baskovskem bralnem projektu »Bularetik mintzora« je v prispevku »Bularetik mintzora«: *razvoj bralnih navad v ranem otroštvu in psihoemocionalna stimulacija* predstavil bistvena izhodišča in cilje tega bralnega projekta, ki zajema otroke od rojstva naprej, učence in mladostnike, vključuje družine, izobraževalni kader, knjižnice in avtorje mladinske književnosti.

Tudi v tem delu konference sta sodelovali dve Slovenki: **Aksinja Kermauner**, tiflopedagoginja, profesorica na Univerzi na Primorskem in avtorica knjig za slepe in o slepoti, ki je predstavila referat z naslovom *Bralci iz ranljivih skupin in psihoemocionalna stimulacija*, in **Božena Kolman Finžgar**, direktorica Knjižnice A.

T. Linharta Radovljica in promotorka branja, ki je predstavila referat z naslovom *Izmišljanje pravljice – motivacija za branje in ustvarjalnost*.

Konferenca je sicer imela nekaj organizacijskih pomanjkljivosti (udeleženci smo bili o marsičem obveščeni v zadnjem trenutku), obenem pa je potekala v toplem in sproščenem vzdušju. Kot veliko prednost smo občutili, da se ni odvijala v sekcijah (kot je to na konferencah običajno) in smo tako vsi udeleženci lahko ves čas delili naša znanja in izkušnje. Morda ni prinesla veliko novih spoznanj in znanja, je pa pomembno poudarjala poglobljeno branje in vsem omogočala koristne stike s strokovnjaki iz različnih držav. Vse dogajanje je prevevalo znano in očarljivo pozitivno »ibby prepričanje«, da je za otrokov razvoj pomembno branje in še posebej branje otroške literature. V času, ko zaradi multimedije in interneta vizualno postaja prevladujoče, so morda prav slikanice tiste, s katerimi lahko uspešneje spodbujamo branje in s poglobljenim branjem zajezimo krizo branja.

Tretji dan je bil namenjen skupnemu izletu v Červený Kameň, na veličasten grad iz 13. stoletja, kjer je bogat muzej pohištva, slik in drugih predmetov, navdušujoče pa so tudi kleti, menda največje v Evropi.

Za zaključek smo zvečer na gradu v Bratislavi prisostvovali odprtju razstave »Na krilih domišljije«, ki je ob 50-letnici BIB-a predstavila vse ilustratorje, dobitnike nagrade grand prix. (V Bratislavi so v naslednjih dneh sicer potekali še nekateri dogodki, posvečeni ilustraciji in otroški književnosti, ki pa se jih slovenska delegacija žal ni udeležila.)